

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1975

BRNO 1977

Z jámy jsme získali dosti početné zlomky nádob moravské malované keramiky, a to hrubších, nezdobných, s pupíky a zahrocenými uchy vertikálně provrtanými, i tenkostěnných, z nichž některé byly bíle a červeně malovány. Dále byly nalezeny zvířecí kosti, úlomky kamenné suroviny, zlomek od provrtu kamenného sekeromlatu, kostěný háček, patrně rybářský a drobné kostěné šídlo.

Erdhütte mit mährischer bemalter Keramik in Rajhrad /Bez. Brno - venkov/. Bei der Rettungsgrabung auf dem slawischen Gräberfeld in Rajhrad wurde im Jahre 1975 eine Erdhütte mit mährischer bemalter Keramik abgedeckt. Sie war von einer unregelmässig rechteckigen Form im Ausmass von ca. 410 x 340cm, maximale Tiefe 60cm unter dem Grabungsniveau. Bei der Mitte der Grube kamen zahlreiche Steine, Lehmstücke und kleine Lehmewurfstücke vor; die vorausgesetzte Feuerstelle konnte man dort nicht eindeutig nachweisen. Gleichfalls Spuren von der Konstruktion der Wände und der Überdachung sind ungenügend. /Postengruben in der südwestlichen und nordwestlichen Ecke und in der Mitte bei der Nordwand/. Aus der Grube wurden Scherben von gröberen unverzierten Gefässen, einige mit Knubben und Schnabelhenkeln, sowie Bruchstücke von dünnwandigen Gefässen gewonnen, die weiss und rot bemalt waren. Ferner hat man Tierknochen, Bruchstücke von Steinrohstoff, das Zapfenbruchstück einer steinernen Streitaxt, einen Knochen-, vermutlich Fischerhacken und eine kleine Knochenahle gefunden.

OBJEKT MIT MÄHRISCHER BEMALTER KERAMIK IN KŘEPIČE

/ Bez. Břeclav /

Josef Ungler, Regionální muzeum, Mikulov

Bei der Erweiterung der Strasse an der Kirche wurde ein prähistorisches Objekt gestört, aus dem G. Komosný einige Scherben der mährischer bemalten Keramik barg. Die Funde wurden dem Museum in Mikulov übergeben.

IX. GRABUNGSETAPPE IN HLINSKO BEI LIPNÍK

/ Bez. Přerov /

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Im Juli und im August 1975 tätigte man bereits die IX. Grabungsetappe auf der Höhensiedlung der Träger der kannelierten Keramik in Hlinsko bei Lipník. Die Aufgaben, die wir im Laufe der Grabung lösen wollten, kann man folgendermassen charakterisieren:

1. Die Grabung der Hütte in der nördlichen Ecke der Niederlassung zu beenden, die im Jahre 1974 festgestellt wurde. Bei Terrainarbeiten, die wir durch Sonde 38/75 durchführten, stellten wir die Ost-ecke des eingetieften Teiles fest, in dem wir im Jahre 1974 einen Herd entdeckten. Den nördlichen Rand der Hütte begrenzte eine 6m lange und 53cm breite Rinne Nr. 1. Die zweite ähnliche Umfangsrinne erfassten wir beim Westrand der Sonde. An ihren Ostrand knüpfte ein Streifen von Löss und eingestürzten Lehmewurfes an. Diese beiden Bauelemente gehören höchstwahrscheinlich zur Hütte 12/74, deren, im Jahre 1974 untersuchter Teil, ziemlich beschädigt war. Rinne Nr. 1 beschädigte durch ihren mittleren Teil Objekt Nr. 21/75/. Der ursprüngliche Hüttenboden, der sich durch eine dünne /ca. 5 mm starke/ durchbrannte Schicht äusserte, überdeckte Objekt Nr. 27/75. Dagegen durchbrachen ihn Objekt Nr. 19/75 und 13/75 ähnlich wie eine 30 - 40cm hellbraune Lössschicht, welche den Fussboden überdeckte und vermutlich aus den eingestürzten nicht durchbrannten Lehmewurfwänden stammte. Nördlich vom Ostrand der Rinne Nr. 1 stellten wir eine mächtige Getreidegrube fest, bei deren Mündung eine ausgezeichnet erhaltene Mahlunterlage lag.

2. Im Rahmen der Grabung des Vorfeldes des östlichen Eintrittes /Zugangssattel/ durchschnitten wir eine tiefe kraterförmige Depression, wo wir das Vorkommen der ursprünglichen Wasserquelle voraussetzten. In Sonde Nr. 36/75 stiessen wir jedoch auf eine Befestigung - einen Graben und eine Steindestruktion - die vermutlich die zweite vorgeschobene Fortifikationszone vorstellt.

3. Durch Sonde 37/75 versuchten wir das Befestigungssystem der nordwestlichen Seite der Niederlassung zu erfassen. Am Ostrand der Sonde, ungefähr 15m unter der Kante des Abhanges, stiessen wir auf ein System von drei tiefen zylinderförmigen Gruben, deren Zweck uns zur Zeit nicht klar ist. Spuren einer Fortifikation fanden wir vorläufig nicht vor.

4. Durch Sonde Nr. 40/75, die im oberen Drittel des zungenförmigen Kammes angebracht ist, der in der Nordecke in das Bečval abfällt, suchten wir nach dem vorausgesetzten Nordeintritt. Am Grabungsort waren jedoch noch Besiedlungsspuren - Obj. Nr. 16/75 und 17/75.

5. Die Besiedlungsdichte im westlichen Teil des Gipfelplateaus beglaubigten wir mit Sonde 39/75. Auf ihrer Fläche erfassten wir 18 Objekte. Es handelt sich überwiegend um Bau- und Lehmgruben sowie um Keller. Die laboratorische Bearbeitung des Materiales ist bisher nicht beendet. Von bedeutenden Funden kann man ein anthropomorphes Gefäß, ein tönernes zoomorphes Idol und eine herzförmige Pfeilspitze anführen, die erste ihrer Art auf der Lokalität.

K NEJSTARŠÍM DOKLADŮM LNU /LINUM USITATISSIMUM L./ NA ÚZEMÍ ČSSR Z HLINSKA A MOHELNICE

/ okr. Přerov, Šumperk /

Emanuel Opravil, AÚ ČSAV Brno

Největší hustota nalezišť lnu je v pravěké Evropě soustředěna do západních zemí v pruhu od britských ostrovů a Dánska přes Porýní do Alp. Převážná většina nálezů neolitického stáří pochází ze Švýcarska a jihozápadního Německa. Východním směrem ubývá ve střední Evropě počet nalezišť s touto rostlinou a po celý pravěk téměř až do doby římské jsou tam nálezy vláken a semen lnu velmi řídké.

Do Evropy se len šířil mediteránní nebo pontickou cestou; hlavní směr jeho postupu možno sledovat Středozeemím a přes západní Alpy do Porýní. Mimo toto území je známý len setý z neolitu z malého počtu nalezišť: Eisenberg v NDR /Rothmaler et Natho 1957/, Czmielów u Opatowa /Moldenhawer et Hulewicz 1961/. Z maďarského území se uvádí až z doby bronzové z Alpáru /Hartyányi et soc. 1968/. Nejnověji se uvádí první nález lnu z bulharského neolitu /Dennel 1974/. Ale ani z mladších období není počet nalezišť lnu ve střední a východní Evropě příliš velký.

Na československém území se objevují nálezy lněných tkanin a výjimečně i semen až od raného středověku. Ze starších nálezů známe pouze tyto /vlákna, tkaniny/: Devín, pozdní latén /Jankovský in Němejcová-Pavůková 1961/; Zohor, 1. stol. n. l. /Plesník in Kolník 1959/; Rebešovice, starší doba bronzová /Opravil in Ondráček 1962/; Býčí skála, doba halštatská /Kühn 1972, ze starších nálezů/. Teprve v posledních letech došlo na Moravě k novým významným nálezům makrozbytků lnu. Nejdříve byla v dosti značném množství prokázána lněná vlákna v neolitickém objektu z Mohelnice /výzkum dr. R. Tichého, Opravil 1975/; málo upravená lněná vlákna byla použita na šňůry, jejichž kusy se dosti hojně vyskytovaly ve studni CCXXIV. Nejnověji byla nalezena zuhelnatělá semena lnu setého na eneolitickém sídlišti v Hlinsku, okres Přerov /z výzkumu dr. J. Pavelčíka/. K paleobotanické analýze byl předán z této lokality shluk zuhelnatělých semen, useknutý z původně většího kusu. Semena se rozpadají na poloviny; rozměry dvou celých semen 3,6 x 1,6 mm, 4,0 x 1,9 mm. Velikost dnešních vyšlechtěných odrůd je v průměru 4,8 x 2,2 mm /nezuhelnatělá semena Lhotská 1957/. V přehledném zpracování nálezy semen lnu ze střední a severní Evropy /Körber-Grohne 1967/ se uvádí jen nepatrný počet neolitických a eneolitických nálezů; bohužel autoři u nich nikdy neuváděli rozměry nalezených semen. Pokud jsou v literatuře rozměry fosilních zuhelnatělých semen lnu uvedeny, pak střední hodnoty jsou většinou nižší než u lnu z Hlinska a maximální délka jej přesahuje jen výjimečně. Např. dánské nálezy ze starší doby železné mají střední hodnoty u délky 3,2-3,8 mm a u šířky 1,0-6,0-21,0 mm; u nálezů ze 2. pol. n. l. Feddersen Wierde je délka 3,3 mm, šířka 1,6 mm /Körber-Grohne o. c. /. Z těchto několika údajů vysvitá, že eneolitický len z Hlinska měl ve srovnání se západoevropskými nálezů poněkud větší semena. Skutečná velikost nezuhelnatělých semen by byla cca o 1/7 větší, neboť takový rozdíl vlivem zuhelnatění uvádějí shodně různí autoři /Körber-Grohne o. c. /.

L i t e r a t u r a :

- R. W. Dennel, 1974, Neolithic flax in Bulgaria, *Antiquity* 48, 220-222.
T. Kolník, 1959, Germánské hroby zo staršej doby rímskej zo Zohora, Žikoviec a Kostolnej pri Dunaji, *SlA* 7, 143-162.
U. Körber-Grohne, 1967, *Geobotanische Untersuchungen auf der Feddersen Wierde*, Bd. 1, 1-358.
F. Kühn, 1972, Obilí z halštatské doby z Býčí skály u Adamova, *Věd. práce zeměd. mus.* 12, 9-22.
K. Moldenhawer et W. Hulewicz, 1961, Odkrycia lnu w wykopaliskach na terenie Polski, *Arch. Polski* 6, 111 - 118.
V. Němejcová-Pavůková, 1961, Nové neskorolátské nálezy v Bratislave-Devíne, *AR* 13, 808-822.
J. Ondráček, 1962, Únětické pohřebiště u Rebešovic na Moravě, *SbČSSA* 2, 5-100.
W. Rothmaler et I. Natho, 1957, *Wiss. Abh.* 24, Beitr. Frühgesch. Landwirtschaft 3, 73 - 98.

Zu den ältesten Leinbelegen /*Linum usitatissimum* L./ im Raume der ČSSR aus Hlinsko und Mohelnice /Bez. Přerov, Šumperk/. Der überwiegende Teil neolithischer sowie jüngerer prähistorischer Leinfunde konzentriert sich in den westeuropäischen Ländern in der Zone von Dänemark und den britischen Inseln über das Rheingebiet

P Ř E H L E D V Ý Z K U M Ů 1 9 7 5

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : Doc. dr. B. Klíma, A. Životská
Na titulním listě : nádobka z velatického žárového hrobu ze Šlapanic
Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejně